

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ ที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

Factors Affecting the Participation of the People in Modelled Subdistrict Administrative Organizations in Nakhon Si Thammarat

สมจินตนา คุ่มภัย (Somjintana Koompai)*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลของชาวชุมชน และกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 21 อบต. โดยรวบรวมข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 600 ตัวอย่าง ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 512 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 85.33 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนเห็นว่า อบต. สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชน ระดับปานกลาง โดยชาวชุมชนมีส่วนร่วมประชุมหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig < 0.05$) ได้แก่ อาชีพ รายได้ของชาวชุมชน อบต. ใช้กลยุทธ์จัดกิจกรรมหรือโครงการอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และ อบต. สื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลทางบวกแก่การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน แต่การให้อิสระแก่ชาวชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเองกลับมีผลให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมลดลง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน อบต. ต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

* อาจารย์ประจำสำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช (School of Management, Walailak University), E-mail: ksomjint@wu.ac.th

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the opinion about the strategies used for promoting the participation of the people in modeled Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Nakhon Si Thammarat, 2) to study the participation of the people in those SAOs. 3) to study major factors affecting the participation of the people in the communities, which include personal factors of the people and participative strategies of the modelled SAOs. Population used in this study is the people in 21 modelled SAOs. Out of 600 samples, 512 questionnaires were obtained, representing about 85.33% of the total sample sent out. Statistical analysis used includes percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the study showed that people in modelled SAOs viewed the level of participative development as moderate, where people in these communities actively participated in community's meetings. Factors that significantly affected the level of people's participation included occupation, income, consistency in holding participative activities, and directness in providing relevant communication. However, the study found that, by proving greater autonomy to the people in managing activities, the level of people's participation tended to decrease.

Keywords: participation, modelled Subdistrict Administrative Organizations (SAOs), Nakhon Si Thammarat

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะพัฒนาอย่างมั่นคง ประชาชนต้องมีส่วนร่วม (Participation) ในการปกครองตนเองทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมปกครองท้องถิ่นของตนเองสามารถสร้างประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยการกระจายอำนาจแก่ประชาชน ให้ดำเนินงานอย่างคล่องตัวและยืดหยุ่น ประชาชนสามารถรับประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง (กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553)

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในชุมชนหรือท้องถิ่น ส่งผลต่อความพึงพอใจในการดำรงชีวิตมากขึ้น เนื่องจากรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของตนเองดีขึ้น และรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของชุมชน (Weitz – Shapiro and Winters, 2008) ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องสร้างการมีส่วนร่วมแก่คนในท้องถิ่นโดยให้ประชาชนกำหนดอนาคตและพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ร่วมจัดทำแผนงาน กิจกรรม โครงการ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาท้องถิ่นและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพทรัพยากรภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

ในปี 2554 กระทรวงมหาดไทย ริเริ่ม “โครงการส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งแผนชุมชนต้องสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชาวชุมชนนำความต้องการของชาวชุมชนมาเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยชาวชุมชนต้องมีส่วนร่วมจัดทำแผนชุมชน วางแผนชุมชนจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ปรึกษาหารือร่วมกับคนในชุมชนด้วยกัน วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดหรือวางแผนชุมชน ดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน เพื่อปรับปรุงแผนงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของชาวชุมชนอย่างแท้จริงรวมทั้งมีส่วนร่วมในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2554)

ปี 2555 กระทรวงมหาดไทยคัดเลือกเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบทั่วประเทศตาม “โครงการขยายผลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น” ตำบลละ 1 แห่ง ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. จำนวน 23 แห่ง ได้รับคัดเลือกให้เป็นเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ จำแนกเป็น เทศบาลตำบลจำนวน 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 21 แห่ง ฉะนั้นหน่วยงานดังกล่าวจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนเพราะนอกจากเป็นหน้าที่สำคัญของ อบต. ในการเสริมสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมปกครองท้องถิ่นแล้วยังต้องกระตุ้นสนับสนุนให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมจัดทำแผนชุมชนสำหรับบูรณาการสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป และเพื่อส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนจึงมีผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะทำให้ชาวชุมชนสนใจต่อปัญหาและต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ ของชาวชุมชน สามารถนำไปตัดสินใจวางแผนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชาวชุมชนได้อย่างแท้จริง เมื่อนำแผนไปปฏิบัติแล้วชาวชุมชนย่อมให้การยอมรับมุ่งมั่นต้องการให้แผนงานนั้นประสบความสำเร็จ เนื่องจากชาวชุมชนร่วมกันกำหนดจึงมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม, 2545) งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษากลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนของ อบต. ต้นแบบในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ อบต. จัดขึ้นโดยร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการประเมินผลปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้เกิดจากกระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองหรือกระบวนการกล่อมเกลากองทางสังคมโดยสถาบันทางสังคมต่างๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพอุปนิสัยและพฤติกรรมของชาวใต้ (จรรยา หยุทอง, 2553) รวมทั้งชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนถือว่าเป็นกระบวนการกล่อมเกลากองทางการเมืองเช่นกันผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่ากลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลวิธีการใดสามารถทำให้ชาวนครศรีธรรมราชมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

กลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ ผู้วิจัยนำมาจาก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต. ต้นแบบ และชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบ พบว่ากลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรม (Activities) หรือโครงการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมมีความหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้แก่ชาวชุมชนและได้รับข้อมูลจากชาวชุมชนด้วย โดยมีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ในท้องถิ่น (ฟิลิฐ ศุภริยพงศ์, 2546) เช่นโครงการด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ชาวชุมชนโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชนโครงการด้านการบริหารจัดการของภาครัฐเพื่อให้ความโปร่งใส เป็นต้น

2. การสื่อสาร (Communication) โดยการใช้การสื่อสารสองทาง (Two – way Communication) สลับกันไปมาระหว่างสองฝ่ายคือ อบต. และชาวชุมชน เพื่อให้เข้าใจกันถูกต้องตรงกัน ในรูปของการแลกเปลี่ยนข้อมูล การให้คำแนะนำปรึกษา โดย อบต. ให้ข้อมูลแก่ชาวชุมชนอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ด้วยสื่อหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากชาวชุมชน เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนพูดคุยซักถามได้โดยตรง แจ้งผลที่เกิดขึ้นให้ชาวชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545; รัฐ กันภัยและธรรมนิตย์ วราภรณ์, 2558)

3. การสนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก (Facilitation) แก่ชาวชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการจัดหาทรัพยากร เช่น งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้ชาวชุมชนดำเนินกิจกรรมได้อย่างสะดวก รวดเร็วและบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อชาวชุมชนพบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธ์, 2548)

4. ภาวะผู้นำ (Leadership) องค์การบริหารส่วนตำบลขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กระตุ้น ชักจูงโน้มน้าวใจให้ชาวชุมชน เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ ซึ่งผู้นำต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชนหรือชาวชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีเวลาสำหรับชุมชนอย่างเพียงพอ สามารถจูงใจให้ชาวชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของ อบต.ด้วยความเต็มใจ เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เข้าใจปัญหาของชุมชนและเข้าใจสังคมรวมถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นอย่างดี (Forntier,1999; Ricketts, 2005, พิมพลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557)

5. การจูงใจ (Motivation) ซึ่ง อบต. ให้ในสิ่งที่ชาวชุมชนต้องการหรือคาดหวัง เพื่อให้ชาวชุมชนเรียนรู้ว่าหากมีส่วนร่วมแล้วจะได้รับสิ่งที่ตนต้องการแล้วชาวชุมชนก็จะมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดย อบต. ให้รางวัลแก่ชาวชุมชนทั้งรางวัลตอบแทนภายนอก เช่น ทำให้ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สะดวกสบายขึ้นได้

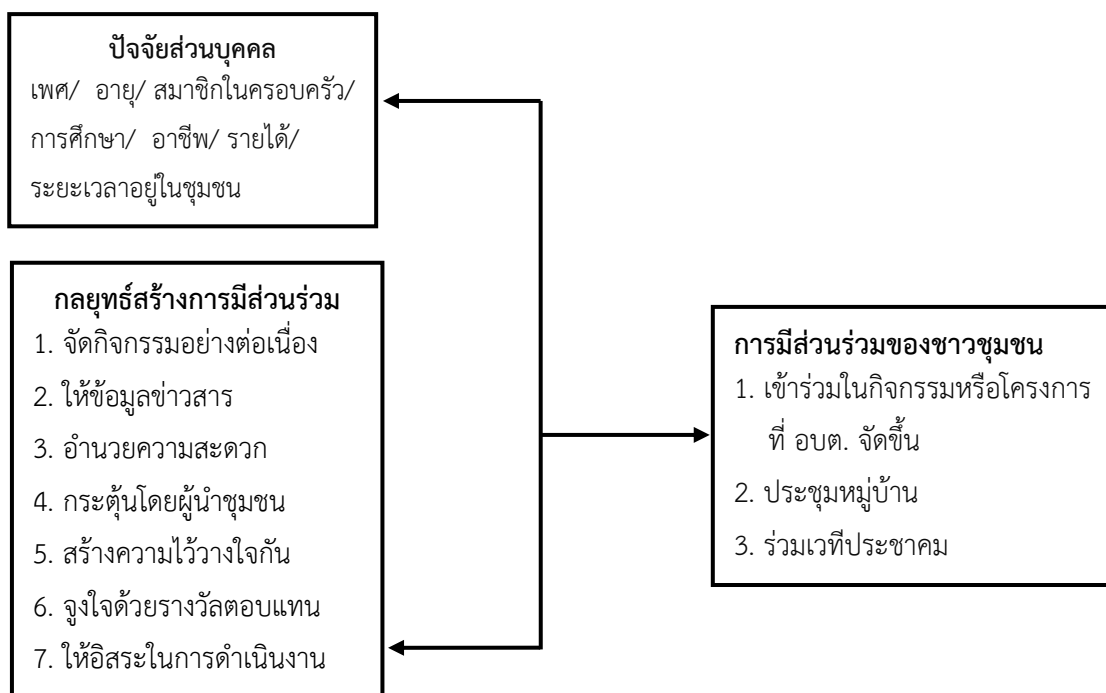
รวมกลุ่มหรือมีเพื่อนมากขึ้น และรางวัลตอบแทนภายใน เช่น ความภาคภูมิใจที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รู้สึกว่าตนเองมีส่วนทำให้ชุมชนของตนพัฒนาให้ดีขึ้น (Thibaut and Kelley, 1956; Tijnatiene and Balciunas, 2010)

6. สร้างความไว้วางใจระหว่างชาวชุมชนด้วยกัน (Trust) โดย อบต.ทำให้ชาวชุมชนร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทร เห็นใจกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่คิดเห็นแตกต่างจากตน ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพร้อมให้ความช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ (Laurian, 2009)

7. การให้อิสระแก่ชาวชุมชน (Autonomy) คือ อบต. เปิดโอกาสชาวชุมชนตัดสินใจเองว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการโครงการใด กำหนดเป้าหมายของแต่ละโครงการกันเอง สามารถดำเนินโครงการด้วยตนเอง รับผิดชอบให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ วัดผลสำเร็จของโครงการกันเอง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหรือแบ่งงานกันเองและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกันเอง (Arnstein, 1969; Daft, 2008)

นอกจากกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. มีงานวิจัยจำนวนมาก พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้หรือสภาพเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนปีที่อยู่อาศัยในชุมชน ก็มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน (Volpe, 2554; จิตติมา อุดมศรี, 2555)

สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในงานวิจัยนี้ หมายถึง 1) การเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ อบต. จัดขึ้น โดยประชาชน (1) ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมหรือโครงการของ อบต.ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน (2) ร่วมดำเนินงานตามแผนงานในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. (3) ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมหรือโครงการที่ อบต. จัดขึ้น และ (4) ร่วมปรับปรุงและพัฒนาแผนงานในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ให้ดียิ่งขึ้น นับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการโดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่าง อบต. กับประชาชน ถึงแม้ว่าการตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะเป็นอำนาจของ อบต. ก็ตาม (อรทัย ก๊กผล, 2552) นอกจากนี้ยังรวมถึง 2) การมีส่วนร่วมประชุมหมู่บ้าน และ (3) การเข้าร่วมเวทีประชาคม ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยประชาชนให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นแก่ อบต. เพื่อประกอบการตัดสินใจ (อรทัย ก๊กผล, 2552) โดยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศชาย อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพเกษตรกร รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนและกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วย (1) การจัดกิจกรรมหรือโครงการอย่างต่อเนื่อง (2) การสื่อสารให้ข้อมูลแก่ชาวชุมชน (3) การช่วยเหลือ สนับสนุน อำนวยความสะดวกของ อบต. (4) การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน (5) การจูงใจชาวชุมชนด้วยการให้รางวัลตอบแทน (6) การสร้างความไว้วางใจระหว่างชาวชุมชน และ (7) การให้อิสระแก่ชาวชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเอง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน

วิธีดำเนินการ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาวชุมชนซึ่งคือผู้มีภูมิลำเนาและอยู่อาศัยในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช 21 อบต.จำนวนทั้งหมด 156,960 คน (ข้อมูล ณ 30 มิถุนายน 2557) โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5 ซึ่งตัวอย่างขั้นต่ำต้องมีจำนวน 398 ตัวอย่าง แต่ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 600 ตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละ อบต. คือ อบต. ที่มีจำนวนประชากรมาก ก็จะสุ่มตัวอย่างจำนวนมากตามไปด้วย ซึ่งในแต่ละ อบต. ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลากเลือกจากรายชื่อผู้มี ทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ใน อบต. ต้นแบบ

รวมทั้งมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ทั้งนี้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 512 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 85.33

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างจากทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน รวมทั้งการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต.ต้นแบบและชาวชุมชนใน อบต.ต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง แล้วพัฒนาเป็นแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน ซึ่งจำแนกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชาวชุมชน ต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนของ อบต. โดยลักษณะคำถามใช้คำตอบชุดเดียวกัน (Matrix Question) และคำตอบจำแนกออกเป็น 5 ระดับคะแนน

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ประกอบด้วย เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของ อบต. โดยร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมปรับปรุงพัฒนางาน เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน และ เข้าร่วมเวทีประชาคม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ จำนวนครั้งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต.

เมื่อทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามจำนวน 60 ชุด ก่อน โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริงใน อบต. ต้นแบบ 1 แห่ง พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.931 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับ 1 จึงถือว่ามีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ด้วยสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D)

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารให้ข้อมูล การช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน การจูงใจด้วยรางวัลตอบแทน การสร้างความไว้วางใจระหว่างชาวชุมชน และการให้อิสระแก่ชาวชุมชนในการดำเนินงาน กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใดและมีความสัมพันธ์แบบใดหรือทิศทางใด

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมและประมวลผลข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 512 คน เป็นเพศชาย จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 ชาวชุมชนอยู่ในวัยกลางคนเป็นส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ยประมาณ 41.78 ปี ในครอบครัวมีสมาชิกจำนวน 4.17 คน โดยเฉลี่ยประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ เช่น ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ สวนปาล์ม ร้อยละ 35 จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด คือ ร้อยละ 22.5 ส่วนรายได้ของครอบครัว ประมาณ 10,001 – 25,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 59.8 และชาวชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.2 อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปี

2. ความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบเมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบ พบว่า ชาวชุมชนเห็นว่า อบต. ดำเนินกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.61 – 3.4) ซึ่งชาวชุมชนเห็นว่า อบต.ทำให้ชาวชุมชนมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 3.13 (S.D = 1.024) อันดับสอง คือ อบต. ให้อิสระแก่ชาวชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.07 (S.D = 1.105) และอันดับสาม ได้แก่ อบต.จัดกิจกรรมหรือโครงการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 2.98, S.D = 0.941)ทั้งนี้ยังพบว่า การจูงใจชาวชุมชนให้มีส่วนร่วมด้วยรางวัลตอบแทนภายนอก เช่น การอำนวยความสะดวกจากภาครัฐ ชุมชนได้รับรางวัล มีชื่อเสียง รวมทั้งรางวัลตอบแทนภายใน เช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้พัฒนาชุมชน ชาวชุมชนเห็นว่า อบต. ดำเนินการในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.91, S.D = 1.039)

ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ

กลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ (Level)
1. สร้างความไว้วางใจกัน	3.13	1.024	ปานกลาง
2. ให้อิสระ	3.07	1.105	ปานกลาง
3. จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	2.98	0.941	ปานกลาง
4. ให้ข้อมูลข่าวสาร	2.97	0.922	ปานกลาง
5. กระตุ้นโดยผู้นำชุมชน	2.94	1.019	ปานกลาง
6. อำนวยความสะดวก	2.94	0.961	ปานกลาง
7. จูงใจด้วยรางวัล	2.91	1.039	ปานกลาง

3. การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบ เมื่อสอบถามการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในระยะเวลา 1 ปี (ปี 2557) กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบ จำนวน 21 แห่ง พบว่า ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ตำบล

การมีส่วนร่วม	เข้าร่วม (ร้อยละ)	ไม่เข้าร่วม (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (ครั้ง) (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
1. ประชุมหมู่บ้าน	69.9	29.9	3.44	4.266
2. ร่วมวางแผน	50.8	48.8	1.49	4.515
3. ดำเนินการตามแผน	46.5	53.1	1.21	3.458
4. ร่วมเวทีประชาคม	45.5	54.3	0.91	0.113
5. ประเมินแผน	44.7	54.7	1.06	3.278
6. ปรับปรุง พัฒนาแผน	41.4	58.2	1.55	4.839

ซึ่งตารางที่ 2 พบว่า ในรอบ ปี 2557 ชาวชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. โดยเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านมากที่สุด คือ ร้อยละ 69.9 คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.44 ครั้งต่อปี (S.D = 4.266) รองลงมา คือ การร่วมวางแผนกิจกรรมหรือโครงการ ในอัตราร้อยละ 50.8 ด้วยค่าเฉลี่ย 1.49 ครั้งต่อปี (S.D = 4.515) และอันดับสาม คือ มีส่วนร่วมดำเนินการตามแผนหรือโครงการของ อบต. คิดเป็นร้อยละ 46.5 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.21 ครั้งต่อปี (S.D = 3.458) และพบว่าชาวชุมชนใน อบต. ตำบล มีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนาแผนหรือโครงการของ อบต. น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 41.4 คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.55 ครั้งต่อปี (S.D = 4.839)

4. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในอบต. ตำบล ซึ่งก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อศึกษาว่ากลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมใดบ้างของ อบต. ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอตารางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ เนื่องจากตัวแปรอิสระมีหลายตัวและอาจมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งนำไปสู่การละเมิดข้อสมมติฐานหลักของการวิเคราะห์ถดถอยพหุที่ว่าตัวแปรอิสระไม่ควรสัมพันธ์กันมากเกินไปโดยมีค่าใกล้เคียง 1 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเป็นดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	เพศ กร	เพศ ชาย	จงใจ	สมาชิก	รายได้	อายุ	สื่อ สาร	การ ศึกษา	กิจ กรรม	ให้ อิสระ	ไว้ วางใจ	สะ ดวก
เพศชาย	.027											
จงใจ	-.009	-.040										
สมาชิก	.005	.012	-.032									
รายได้	-.061	-.085	-.042	.048								
อายุ	-.136	.049	-.047	-.177	-.212							
สื่อสาร	.060	.023	-.009	-.022	-.030	-.049						

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	เกษตร กร	เพศ ชาย	จงใจ	สมาชิก	รายได้	อายุ	สื่อ สาร	การ ศึกษา	กิจ กรรม	ให้ อิสระ	ไว้ วางใจ	สะ ดวก
การศึกษา	.193	.123	-.066	.119	-.326	.427	-.012					
กิจกรรม	-.026	.063	-.132	.070	-.087	.044	-.096	.032				
ให้อิสระ	-.037	-.027	-.189	-.056	-.015	.004	-.141	.003	-.267			
ไว้วางใจ	.098	.034	-.039	.067	.006	.014	-.224	.053	-.058	-.132		
ช่วยเหลือ	-.022	-.019	-.189	-.022	.038	-.053	-.268	-.091	-.116	-.020	-.234	
ผู้นำ	-.081	.000	-.267	-.048	.028	.095	-.183	.006	-.133	-.070	-.237	-.112

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยพบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดข้อสมมติฐานสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ทำให้สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ในขั้นต่อไปได้ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบปกติ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ไม่ปรับมาตรฐาน (B)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ปรับมาตรฐาน (Beta)	t	sig
ค่าคงที่	7.708	-	1.234	0.218
1. เพศ	-1.148	-0.03	-0.655	0.513
2. อายุ	-0.109	-0.07	-1.303	0.193
3. สมาชิกในครอบครัว	-0.174	-0.012	-0.255	0.799
4. การศึกษา	-0.845	-0.07	-1.243	0.214
5. อาชีพเกษตรกร	6.564	0.164	3.421	0.001
6. รายได้	3.495	0.127	2.609	0.009
7. ระยะเวลาอยู่ในชุมชน	0.1	0.033	0.724	0.47
8. จัดกิจกรรมต่อเนื่อง	4.521	0.21	3.344	0.001
9. ให้ข้อมูลข่าวสาร	3.438	0.169	2.465	0.014
10. อำนวยความสะดวก	-0.589	-0.03	-0.432	0.666
11. กระตุ้นโดยผู้นำชุมชน	-2.168	-0.116	-1.652	0.099
12. สร้างความไว้วางใจกัน	-1.448	-0.078	-1.139	0.255
13. จูงใจด้วยรางวัล	-0.632	-0.034	-0.534	0.593
14. ให้อิสระ	-2.323	-0.135	-2.147	0.032
R = 0.3 R Square = 0.09 SEE = 18.454 F = 3.175 Sig of F = 0.000				

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนและตัวแปรอิสระต่างๆ ตามตารางที่ 4 พบว่า มีตัวแปรอิสระ จำนวน 5 ตัวแปรจากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัวแปร มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig < 0.05$) ได้แก่ อาชีพเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม แสดงว่าชาวชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรมีส่วนร่วมมากกว่าชาวชุมชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และชาวชุมชนที่มีรายได้มากมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ส่วนกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ที่มีผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมหรือโครงการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และการสื่อสารให้ข้อมูลแก่ชาวชุมชนอย่างชัดเจน คือ อบต. ยังจัดกิจกรรมหรือโครงการมาก และให้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้นแก่ชาวชุมชน มีผลให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่การให้อิสระแก่ชาวชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเองมีผลทางลบต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน คือ หาก อบต. ให้อิสระในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการแก่ชาวชุมชนมาก ชาวชุมชนจะมีส่วนร่วมกับ อบต. น้อยลง โดยตัวแปรอิสระดังกล่าวสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนได้ร้อยละ 9

อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของชาวชุมชนต่อกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวชุมชนมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ ในระดับปานกลาง โดยมีความเห็นว่า อบต. ยังสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากชาวชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ หนูดำ (2557) เรื่อง ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาเปรียบเทียบองค์การบริหารส่วนตำบลช้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลปลักหนู ที่พบว่าประชาชนให้ความไว้วางใจต่อองค์การบริหารส่วนตำบลช้องจังหวัดตรัง ซึ่งได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โดดเด่น และได้รับรางวัลจากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ประจำปี พ.ศ. 2554 ในระดับปานกลาง โดยชาวชุมชนพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ อบต. และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับปานกลาง

และจากงานวิจัยยังพบว่า ชาวชุมชนเห็นว่า อบต. ต้นแบบใช้กลยุทธ์ทำให้ชาวชุมชนมีความไว้วางใจกันมากที่สุด โดยให้ชาวชุมชนมาทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาของชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ไว้วางใจต่อกัน เพื่อให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งกลยุทธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ บุคตาดวง และสุพรรณิ ไชยอำพร (2555) เรื่อง ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่พบว่า ชาวชุมชนร้อยละ 60 มีความเห็นอกเห็นใจ ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน นำไปสู่การร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง

1. การมีส่วนร่วมชาวชุมชนในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมประชุมหมู่บ้านมากที่สุด คือ 3 – 4 ครั้งต่อปี แต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอื่น ๆ ของ อบต. ยังไม่มากนัก โดยมีส่วนร่วมประมาณ 1 – 2 ครั้งต่อปี และ ชาวชุมชนบางส่วนไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. เลย สาเหตุอาจมาจากชาวชุมชนส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่ 42 ปีและมีรายได้ไม่มากนัก ประมาณ 10,001 – 25,000 บาท ต่อเดือน ซึ่งอยู่ในวัยทำงานต้องทำงานหนักเพื่อสร้างฐานะแก่ตนเองและดูแลครอบครัว การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาอาจมีความรู้ความเข้าใจต่อการดำเนินงานของ อบต. ไม่ชัดเจนนัก จึงมีส่วนร่วมในระดับที่น้อยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Volpe (2554) เรื่องความเป็นประชาชน พลเมือง และการมีส่วนร่วมของพลเมือง ที่เห็นว่า ประชาชนหลังวัย 40 ปี จะมีส่วนร่วมลดลง ตามทฤษฎีวงจรชีวิตของการมีส่วนร่วมของพลเมือง และทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource – based theory) ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่บุคคลนั้นมีอยู่ ได้แก่ เวลา เงิน และทักษะที่จำเป็นต่อการมีส่วนร่วม บุคคลที่มีฐานะยากจนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เพราะต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัว เวลาและการเดินทางไปร่วมกิจกรรมของ อบต. ก็เป็นทรัพยากรสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน ซึ่งชาวชุมชนมีส่วนร่วมประชุมหมู่บ้านมากกว่ากิจกรรมหรือโครงการอื่น ๆ ของ อบต. เนื่องจากชาวชุมชนใช้เวลาในการเดินทางไม่มากนัก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนใน อบต. ต้นแบบที่มีการบูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุเพื่อพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย พบว่า ชาวชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. มากกว่าอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากชาวชุมชนมีอาชีพทำสวนยางเป็นส่วนใหญ่ซึ่งต้องกรีดยางในช่วงเช้าเท่านั้น เมื่อแล้วเสร็จภารกิจก็มีเวลาว่างเพียงพอสำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ซึ่งแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ ที่ต้องประกอบกิจการตลอดทั้งวัน เช่น ค้าขาย รับจ้าง และผู้ที่มีรายได้มากมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย เนื่องจากผู้ที่มีรายได้มากต้องทุ่มเทเวลาต่อการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวมากจึงมีเวลาเพียงพอต่อการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Volpe (2554) และ Youniss and Yates (1997) ที่เห็นว่า บุคคลที่มีรายได้สูงจะมีแนวโน้มมีส่วนร่วมในทางพลเมืองมากยิ่งขึ้น แต่บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าจะไม่มีเวลาและทรัพยากรทางการเงินที่จะลงทุนหรือใช้ไปเพื่อสิ่งที่ดีขึ้นของชุมชน เนื่องจากต้องใช้เวลาและพลังงานสำหรับหารายได้ให้เพียงพอต่อการใช้จ่าย

ส่วนกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของ อบต. ต้นแบบ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนหาค อบต. จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมบ่อยครั้ง ชาวชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมหรือโครงการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีความหลากหลายเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับท้องถิ่น สามารถกระตุ้นส่งเสริมให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ อบต. จัดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ พิสิฐ ศุภรียพงศ์ (2546: 164) ที่เห็นว่า การจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น กิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นนั้นสามารถทำให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับน้อยไปยั้งระดับมาก คือเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนให้ข้อมูล

ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นแก่ อบต. เพื่อ อบต.นำไปตัดสินใจดำเนินงาน ให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ ตามความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน และให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการในเรื่องต่างๆที่มีผลต่อชุมชน ตามความคิดเห็นหรือความต้องการของตน เป็นต้น

(2) การสื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน ซึ่ง อบต. สื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำสม่ำเสมอ ด้วยช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อแจ้งข่าวสาร ให้ความรู้แก่ประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนได้ซักถามต่อเจ้าหน้าที่ อบต. ได้โดยตรง เพื่อให้ชาวชุมชนรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการ ของ อบต.เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อชุมชนมากยิ่งขึ้นและเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการที่ อบต. จัดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2545: 110) ที่เห็นว่าการสื่อสารเพื่อการพัฒนาต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน มีส่วนร่วมและมีบทบาทเท่าเทียมกัน คือ เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยใช้การสื่อสารสองทาง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวชุมชนเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนวิธีการหนึ่ง ถึงแม้ว่าเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับเริ่มต้นก็ตาม แต่สามารถกระตุ้นให้ชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ (2546: 35)

อย่างไรก็ตามพบว่า (3) การให้อิสระแก่ชาวชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเองกลับมีผลให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. น้อยลง เนื่องจากชาวชุมชนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก อบต. ให้จะตั้งกลุ่มอาชีพหรือองค์การชุมชนขึ้นมาได้เองและสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระเป็นเหตุให้ชาวชุมชนให้ความสำคัญแก่กิจกรรมดังกล่าวมากกว่ากิจกรรมหรือโครงการอื่น ๆ ที่อบต.จัดขึ้น เนื่องจากชาวชุมชนรู้สึกว่าการดำเนินงานที่ อบต.จัดขึ้น มีกฎระเบียบข้อบังคับ ขาดอิสระหรือความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน จึงต้องการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการกันเองมากกว่าร่วมกิจกรรมหรือโครงการของ อบต. ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของชินรัตน์ สมสืบ (2548: 258) เรื่องแนวทาง ตัวแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เห็นว่ากิจกรรมของภาครัฐหากดำเนินการในรูปแบบจากบนลงล่าง ยึดกฎระเบียบหรือขาดอิสระจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจและขัดข้องใจต่อแนวทางมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาได้ นอกจากนี้ พฤติกรรมการรวมกลุ่มของชาวชุมชนเป็นไปตามทฤษฎีมิติทางวัฒนธรรม (Culture Dimension) ของ Hofstede (1980) ที่เห็นว่าคนไทยมีการรวมกลุ่มสูง (Collectivism) โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในกลุ่มของตนเองมากกว่าบุคคลนอกกลุ่ม ดังนั้น ชาวชุมชนจึงให้ความสำคัญแก่การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตนเองมากกว่ากิจกรรมของ อบต. ที่เห็นว่าเป็นงานนอกกลุ่มของตน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ หนูทอง (2553) ที่เห็นว่าชาวภาคใต้รวมทั้งชาวนครศรีธรรมราชมีนิสัยรักพวกพ้อง เครือญาติ ชอบรวมกลุ่มกัน โดยยึดตัวบุคคลเป็นสำคัญ นิยมพึ่งตนเองมากกว่าพึ่งพาทางการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ชาวชุมชนเห็นว่า อบต. ต้นแบบในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชนระดับปานกลาง และชาวชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ อบต. ไม่มากนัก ดังนั้น อบต. ควรสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชน ดังนี้

1. สื่อสารแก่ชาวชุมชน โดย อบต. ให้ข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงแก่ชาวชุมชน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับเริ่มต้นเพื่อให้ชาวชุมชนรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองว่ามีผลต่อการเติบโต ก้าวหน้าของชุมชน ประโยชน์ ความสำคัญหรือผลที่จะเกิดจากการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ด้วยการนำเสนอตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนอย่างชัดเจน เนื่องจากชาวชุมชนมักเข้าใจว่าการมีส่วนร่วม คือ การเข้าไปร่วมในพิธีการงานต่าง ๆ ที่ อบต. จัดขึ้นเท่านั้น ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและสื่อสารอย่างไม่ทางการ เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนได้ซักถามเพื่อให้ชาวชุมชนเข้าใจข้อมูลได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว นอกจากนี้ อบต. อาจขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนเป็นผู้สื่อสารให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นบุคคลที่ชาวชุมชนให้ความไว้วางใจ ชาวชุมชนจะเชื่อฟังและยินดีปฏิบัติตามข้อมูลของผู้นำชุมชนมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. อบต. จัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยมีความหลากหลายตามบริบทของท้องถิ่น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมโดยให้ชาวชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือร่วมปฏิบัติ โดยเริ่มจากจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชาวชุมชน ควรเป็นโครงการขนาดเล็กใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ชาวชุมชนที่มีฐานะยากจนสามารถมีเวลาร่วมกิจกรรมหรือโครงการได้สะดวก เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถเพิ่มรายได้หรือทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนดีขึ้น สามารถแก้ปัญหาใกล้ตัวของชาวชุมชน โดยให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เริ่มจากระบุปัญหาของชุมชน หาสาเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมาย ระบุวิธีการดำเนินการ วัดประเมินผลงาน ปรับปรุงและพัฒนาแผนงาน เพราะชาวชุมชนจะให้ความสนใจในเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือชุมชนเป็นอันดับต้น ๆ มากกว่าปัญหาใกล้ตัว นอกจากกิจกรรมหรือโครงการที่จัดโดย อบต. แล้ว อบต. ควรสนับสนุนให้ชาวชุมชนจัดกิจกรรมหรือโครงการกันเอง ตามความต้องการของชาวชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมเช่นกัน เพราะการที่ชาวชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอในกิจกรรมที่ อบต. จัดขึ้นหรือกิจกรรมที่ชาวชุมชนจัดกันเองต่างก่อให้เกิดการเรียนรู้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่าสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ทำให้การดำเนินชีวิตดีขึ้นซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ของ อบต. ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). **เอกสารการขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม. (2545) “แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ปัญหา อุปสรรค และทางออก.” **รายงานวิจัยสถาบันพระปกเกล้า**.

กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.

- จรูญ หยุทอง. (2553). วัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้. **รายงานวิจัย**. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จักรพงษ์ หนูดำ. (2557). ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาเปรียบเทียบบ้องค์การบริหารส่วนตำบลช้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลปลักหนู. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. ปีที่ 12, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 106 – 135.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2548). “รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม.” ใน **เอกสารการสอนชุดแนวคิด ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 8 – 15 สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**, 249 – 312. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตติมา อุดมศร. (2555). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.” **Veridian E-Journal, SU**. ปีที่ 5, ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม): 220 – 238.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). “การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา.” **Veridian E-Journal, SU**. ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม): 650 – 665.
- พิสิฐ ศุภชัยพงศ์. (2546). “เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ”. ใน **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**, 149 – 163. พัชรีย์ สิโรต, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.
- ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ. (2546). “เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่ประชาชน.” ใน **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**, 33 – 61. พัชรีย์ สิโรต, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.
- รัฐ กันภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์ (2558). “การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง.” **Veridian E-Journal, SU**. ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน): 220 – 238.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2554). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “บทเรียนจากโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำแผนชุมชนสู่การพัฒนาท้องถิ่น.” กรุงเทพฯ: ส่วนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- อรทัย กัทผล. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- อาทิตย์ บุคตาดวงและสุพรรณิ ไชยอำพร. (2555). ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ 17, ฉบับที่ 1: 29 – 41.
- Volpe Michael. (2554). “ความเป็นประชาชน พลเมือง และการมีส่วนร่วมของพลเมือง.” ใน **เอกสารการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย**: 79 – 96. กรุงเทพฯ: บริษัท ส เจริญการพิมพ์ จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

Arntein, Herry, R. S. (1969). "A Ladder of Citizen Participation." **JAIP**. 35, 4: 216 – 224.

Frontier, Steve. (1999). "Community Leadership: Inside and Out." **The Voice for Adventure Education**. Fall: 1- 4.

Daft, Richard L. (2008). **The Leadership Experience**. 4th. ed. U.S.A: Thomson South – Western. London: Sage Publication.

Laurian, Lucie. (2009). "Trust in Planning: Theoretical and Practical Considerations for Participatory and Deliberative Planning". **Planning Theory & Practice**. 10, 3: 369 – 391.

Ricketts, K. G. (2005). "The Importance of Community Leadership to Successful Rural Community in Florida." Doctoral Dissertation, University of Florida.

Tijunaitiene Rigita and Balciunas Sigitas. (2010). "Individualistic Motivation of Citizens Participating in Civil Society Organization." **Engineering Economics**. 21, 4:408 – 416.

Thibaut, J. W. and Kelley, H. H. (1956). **The Social Psychology of Groups**. New York: Wiley.

Weitz – Shapiro, Rebecca. and Winters, Matthew S. (2008). "Political Participation and Quality of work Life." Working Paper, Columbia University.

Yamane, T. (1973). **Statistics: an Introductory Analysis**. 3rd. ed. New York: Harper and Row.

Youniss, James and Yates, Miranda. (1997). "Community Service and Social Responsibility in Youth." University of Chicago Press.